

ДАЛАЙД ГАРЦГҮЙ ХӨГЖИЖ БУЙ ОРНУУДЫН АВАЗАГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨР (2024-2034)- ИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮНДЭСНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ ТӨСӨЛ

Онц бөгөөд Бүрэн эрхт элчин, Др. В.Энхболд, ГХЯ
ДГХБО-ын асуудлаарх Үндэсний зохицуулагч
Ё.Бямбагэрэл
АҮАХ-ийн Зөвлөх
2026.06.25

АГУУЛГА

1. Тэргүүлэх чиглэл бүрийн зорилтууд
 - ТЧ 1: Бүтцийн өөрчлөлт ба шинжлэх ухаан, технологи, инновац
 - ТЧ 2: Худалдаа, худалдааг хөнгөвчлөх ба бүс нутгийн интеграци
 - ТЧ 3: Дамжин өнгөрөх тээвэр ба холболт
 - ТЧ 4: Уур амьсгалын өөрчлөлт ба гамшгийн эрсдэлийг бууруулах чиглэлээр дасан зохицох чадавхыг нэмэгдүүлэх, уян хатан байдлыг бэхжүүлэх, эмзэг байдлыг бууруулах
 - ТЧ 5: Хэрэгжүүлэх арга хэрэгсэл
2. Хэрэгжилтийн он цаг АҮАХ болон Монгол улсын бодлогын уялдаа холбоо
3. Монгол улсын хууль, дүрэм журам, хөтөлбөрийн зөрүүний үнэлгээ (Gap analyze)
5. Хэрэгжүүлэх механизм
6. Хэрэгжилтийн институцийн бүтэц
7. Тэргүүлэх чиглэл тус бүрийн зорилтот салбар
8. Оролцогч талууд
9. Хяналт-шинжилгээ, тайлагнал
10. Бүлгийн хэлэлцүүлгээс хүсэж буй үр дүн

ТЧ 1: Бүтцийн өөрчлөлт ба шинжлэх ухаан, технологи, инновац

4 бүлэг, 19 зорилттой.

**1.1. Үйлдвэрлэлийн чадавх
хөгжүүлэлт: 5 зорилт**

**1.2. Хувийн хэвшлийн
хөгжил: 5 зорилт**

**1.3. Шинжлэх ухаан,
технологи, инноваци: 6
зорилт**

**1.4. Аж үйлдвэржилт: 3
зорилт**

ТЧ 2: Худалдаа, худалдааг хөнгөвчлөх ба бүс нутгийн интеграци

3 бүлэг, 17 зорилттой.

**2.1. Олон улсын худалдаа: 7
зорилт**

**2.2. Худалдааг хөнгөвчлөх: 6
зорилт**

**2.3. Бүс нутгийн интеграци
ба хамтын ажиллагаа: 4
зорилт**

ТЧ 3: Дамжин өнгөрөх тээвэр ба холболт

3 бүлэг, 18 зорилттой.

**3.1. Дамжин өнгөрөх
тээврийн холболт: 7 зорилт**

**3.2. Дижитал холболт: 4
зорилт**

3.3. Эрчим хүч: 7 зорилт

ТЧ 4: Уур амьсгалын өөрчлөлт ба гамшгийн эрсдэлийг бууруулах

6 бүлэг, 13 зорилттой.

**4.1. Дасан зохицох чадавхыг
нэмэгдүүлэх: 2 зорилт**

**4.2. Гамшгийн эрсдэлийг
бууруулах: 4 зорилт**

**4.3. Уур амьсгалын
санхүүжилт: 2 зорилт**

**4.4. Уур амьсгалд тэсвэртэй
дэд бүтцийн хөгжил: 2
зорилт**

**4.5. Алдагдал ба хохирол: 1
зорилт**

**4.6. Биологийн төрөл зүйлийн
хомсдол: 2 зорилт**

ТЧ 5: Хэрэгжүүлэх арга хэрэгсэл

5 бүлэг, 11 зорилттой.

5.1. Дотоод нөөц дайчлах

**5.2. Албан ёсны хөгжлийн
тусламж болон гадаад
санхүүжилтийн бусад эх
үүсвэр**

**5.3. Гадаадын шууд хөрөнгө
оруулалт**

**5.4.Гадаадад ажиллагчдын
мөнгөн гуйвуулга**

**5.5.Өрийн дарамтаас чөлөөлөх
болон хөнгөлөлттэй
санхүүжилт**

Хэрэгжилтийн он цаг

Үе шат	Хугацаа	Гол зорилт
I үе шат: Суурь бүрдүүлэх	2025-2026	Институцийн зохицуулалт, KPI, санхүүжилт
II үе шат: Эрчимтэй хэрэгжилт	2027-2030	Монгол улсын дунд хугацааны хөгжлийн төлөвлөгөөтэй уялдуулан төслүүдийг хэрэгжүүлэх, дунд хугацааны үнэлгээ хийх
III үе шат: Үр дүн баталгаажуулах	2031-2034	Үр нөлөө үнэлэх, эцсийн тайлагнал

Монгол улс нь АҮАХ-ийг хэрэгжүүлэхдээ үндэсний хөгжлийн бодлого, үүнд урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050”, дунд хугацааны хөгжлийн хөтөлбөр болох Засгийн газрын “Монгол улсыг 2026-2030 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл”-үүдтэй нийцүүлэн хэрэгжүүлэхийг чухалчилна.

АҮАХ болон Монгол улсын Хөгжлийн бодлогын уялдаа холбоо

АХ-2050-ийн 9 зорилго ба АҮАХ-ийн 5 тэргүүлэх чиглэлийн уялдаа холбооны хүснэгт /төсөл/

Зорилго №	АХ-2050 Зорилго	Awaza PA1 (Бүтцийн өөрчлөлт)	Awaza PA2 (Худалдаа)	Awaza PA3 (Тээвэр)	Awaza PA4 (Уур амьсгал)	Awaza PA5 (Хэрэгжүүлэлт)
1	Үндэсний нэгдмэл үнэт зүйл (Соёл, хэл, өв)					Чадавх хөгжүүлэлт
2	Хүний хөгжил (Боловсрол, эрүүл мэнд)	STEM, ур чадвар	Үйлчилгээний экспорт	бүх тэргүүлэх чиглэлийн хүрээ хамаатай	бүх тэргүүлэх чиглэлийн хүрээ хамаатай	Чадавх хөгжүүлэлт
3	Нийгмийн хамгаалал (Дундаж давхарга)	Ажил эрхлэлт			Гамшгаас хамгаалал	
4	Эдийн засаг (ДНБ, экспорт, FDI)	Хамгийн нягт уялдаа	Хамгийн нягт уялдаа	Логистик, тээврийн зардал	Ногоон эдийн засаг	Санхүүжилт
5	Засаглал (Цахим, ил тод байдал)	Цахим засаглал	Гааль цахимжуулалт			Институцийн чадавх
6	Гадаад бодлого (Бүсийн хамтын ажиллагаа)		Бүсийн интеграци	Транзит гэрээнүүд		ОХУ, БНХАУ туслалцаа
7	Дэд бүтэц (Зам, дижитал, эрчим хүч)	Дижитал дэд бүтэц		Хамгийн нягт уялдаа	Ногоон эрчим хүч	Санхүүжилт
8	Байгаль орчин (Уур амьсгал, цөлжилт)	Тогтвортой аж үйлдвэр		Ногоон тээвэр	Хамгийн нягт уялдаа	Ногоон санхүүжилт
9	Бүсийн хөгжил (Аймаг, орон нутаг)	Бүсийн инноваци хаб	Бүсийн худалдааны хаб	Бүсийн зам, боомт	байгальд ээлтэй төлөвлөлтийн хандлагыг бүх түвшинд нэвтрүүлэх	Ногоон санхүүжилт

Монгол улсын хууль, дүрэм журам, хөтөлбөрийн зөрүүний үнэлгээ (Gap analyze)

Тэргүүлэх чиглэл	Одоогийн нөхцөл байдал	Гол гап	Нэн тэргүүний арга хэмжээ	Зөрүүний түвшин
1. Бүтцийн өөрчлөлт, ШУТ, инновац	Эдийн засгийн төрөлжилт, үйлдвэржилт, дижитал шилжилтийг дэмжих бодлого бий.	R&D хөрөнгө оруулалт бага, технологи дамжуулалтын нэгдсэн бодлогогүй, ЖДҮ ба стартапын санхүүжилт сул, үйлчилгээний экспортын стратеги байхгүй.	Инновацийн экосистемийг бэхжүүлэх, технологи дамжуулалтын бодлого боловсруулах, STEM боловсрол ба стартапын санхүүжилтийг нэмэгдүүлэх.	● Өндөр
2. Худалдаа, худалдааг хөнгөвчлөх ба бүс нутгийн интеграци	Боомт, гаалийн шинэчлэл идэвхтэй хэрэгжиж байна.	Экспорт уул уурхайд төвлөрсөн, тарифын бус саадын нэгдсэн механизмгүй, экспортын мэдээллийн систем сул.	Экспортын төрөлжилтийг дэмжих, тарифын бус хориг саадыг арилгах механизм байгуулах, экспортын мэдээллийн нэгдсэн систем хөгжүүлэх.	● Дунд
3. Дамжин өнгөрөх тээвэр ба холболт	Төмөр зам, боомтын төслүүд эрчимжиж байна.	Олон төрөлт тээврийн зохицуулалт сул, хил дамнасан өгөгдлийн бодлогогүй.	Олон төрөлт тээврийн мастер төлөвлөгөө боловсруулах, логистикийн зангилаа төвүүдийг хөгжүүлэх, дижитал холболтын стратеги батлах.	● Өндөр
4. Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох ба тэсвэрлэх чадвар	NDC, ногоон хөгжлийн бодлого, институцийн суурь бүрдсэн.	Уур амьсгалын санхүүжилтийн механизм сул, ногоон логистик болон уур амьсгалд тэсвэртэй тээврийн стратеги байхгүй.	Уур амьсгалын санхүүжилтийн тогтолцоог хөгжүүлэх, сэргээгдэх эрчим хүч ба тэсвэртэй дэд бүтцэд хөрөнгө оруулах	● Дунд

Монгол улсын хууль, дүрэм журам, хөтөлбөрийн зөрүүний үнэлгээ (Gap analyze)

✧ Хамгийн өндөр зөрүүтэй чиглэлүүд

(1) ШУТ, инновацын санхүүжилт
ба технологи дамжуулалт
(3) олон төрөлт тээвэр, дижитал
холболтын зохицуулалт

✧ Нийтлэг сорилтууд

- Санхүүжилтийн механизм сул
- Институт хоорондын уялдаа
хангалтгүй
- Өгөгдөлд суурилсан төлөвлөлт
дутмаг

➡ Нэн тэргүүний анхаарах асуудал

- Экспортын төрөлжилт
- Инновацын экосистем
- Уур амьсгалын санхүүжилт
- Хил дамнасан дижитал болон тээврийн холболт

Тэргүүлэх чиглэл тус бүрийн зорилтот салбар

	Ажлын хэсгүүд	Зорилтот салбар	Гол хариуцагч
1	Тэргүүлэх чиглэл 1: Бүтцийн өөрчлөлт, шинжлэх ухаан, технологи, инновац	· Аж үйлдвэржилт · Эдийн засгийн төрөлжилт · Стартап, технологи, инноваци, бизнес эрхлэлт	- Эдийн засаг, хөгжлийн яам, - Цахим хөгжил, инновац, харилцаа холбооны яам
2	Тэргүүлэх чиглэл 2: Худалдаа, худалдааг хөнгөвчлөх, бүс нутгийн интеграц	· Хил гаалийн дижиталчлал, хялбарчлал · Экспортын бодлого · E-commerce, e-trade	- Эдийн засаг хөгжлийн яам, - Гадаад харилцааны яам - Гаалийн ерөнхий газар - Сангийн яам
3	Тэргүүлэх чиглэл 3: Дамжих өнгөрөх тээвэр, холболт	· Зам, төмөр зам, боомт · Логистик · Эрчим хүч, дижитал дэд бүтэц	- Зам тээврийн яам - Улаанбаатар төмөр зам - Тээвэр зуучийн холбоод
4	Тэргүүлэх чиглэл 4: Уур амьсгалын өөрчлөлт, тэсвэрлэлт	· Гамшгийн эрсдэлийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх · Ногоон эдийн засаг · Ус, газар ашиглалт	- Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам - Онцгой байдлын ерөнхий газар
5	Тэргүүлэх чиглэл 5: Хэрэгжилтийн арга хэрэгсэл	· Санхүүжилт · Институц, хууль эрх зүй	- Үндэсний удирдах хороо - Гадаад харилцааны яам - Эдийн засаг хөгжлийн яам

Хэрэгжүүлэх механизм

- Далайд гарцгүй хөгжиж буй улсууд нь АҮАХ-ийг хэрэгжүүлэх явцдаа НҮБ-аас уриалсан зарчмуудыг баримталж, зохион байгуулалт, институцийн өндөр сахилга бат, манлайлалтайгаар хэрэгжүүлэх үүрэг амлалт хүлээсэн.

Зохион байгуулалтын товч зураглал	
National focal point	ГХЯ; ЭЗХЯ
Яамд хоорондын зохицуулалтын механизм байгуулах	Тэргүүлэх чиглэл бүрээр Ажлын хэсэг байгуулна.
Засгийн газрын манлайлалтай хэрэгжүүлэх	Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт АЗАХ-ийн хэрэгжилтийг уялдуулан тусгана.

Баримтлах зарчмууд:

- Үндэсний манлайлал
- Төрийн бүх шатны уялдаа холбоо
- Олон талт оролцоонд суурилсан
- Нотолгоонд суурилсан бодлого
- Төр-хувийн хэвшлийн түншлэл
- Бүс нутгийн хамтын ажиллагаа
- Сайн засаглал, үр дүнд суурилсан менежмент

Хэрэгжилтийн институцийн бүтэц

Хэрэгжилтэнд оролцогч талууд

АҮАХ-ийг хэрэгжүүлэхдээ хэнийг ч үл
орхигдуулах зарчмыг баримталж,
олон талын оролцоог хангах
хэрэгжүүлэх үүргийг далайд гарцгүй
хөгжиж буй орнууд хүлээсэн.

Төр:

- Засгийн газар, Яамд
- Холбогдох төрийн бусад байгууллагууд (Статистик, etc)
- Орон нутгийн захиргаа

Хувийн хэвшил

- уул уурхай
- логистик компаниуд
- финтек байгууллагууд

Олон улсын байгууллага

- НҮБ (UNESCAP, OHRLLS, UN Regional Commissions, UNRCO etc)
- World bank,
- ADB

Академи, Судалгааны байгууллагууд

- Судалгааны байгууллагууд
- Их сургуулиуд
- Бие даасан судлаачид

Иргэний нийгэм, хэвлэл мэдээлэл

- ТББ-ууд
- Мэргэжлийн холбоод
- Хэвлэл мэдээлэл

Хяналт-шинжилгээ, тайлагнал

Тайлан	Тайлбар	Тайлангийн төрөл	Оролцогч	Хүлээн авагч
Жил тутмын үнэлгээ	Жил бүр Ажлын хэсгүүд тайлангаа Үндэсний зохицуулах хороонд, Үндэсний зохицуулах хороо нь дараагийн шатны байгууллагад тайлагнана.	Үндэсний жилийн явцын тайлан (KPI үр дүн, санхүүжилт, зөрүү, шинжилгээ)	Яамд, холбогдох байгууллагууд	Засгийн газар
2 жил тутмын бүсийн үнэлгээ	ESCAP Үндэсний зохицуулах хороо	Бүсийн ХШҮ-ий тайлан	Засгийн газар, ГХЯ, ESCAP.	Awaza PoA-ийн LLDC форум, НҮБ-ын Ерөнхий Ассамблей
5 жил тутмын үнэлгээ	2029, 2034 оны 5 жил тутмын хяналт, үнэлгээнд бэлдэх. Бие даасан, хараат бус үнэлгээний баг ажиллах	Хөндлөнгийн үнэлгээ	Олон улсын бие даасан үнэлгээчид	УИХ, Засгийн газар, Awaza PoA High-Level Review, НҮБ

Эрсдэлийн үнэлгээ

Эрсдэл	Магадлал	Нөлөөлөл	Хариу арга хэмжээ
Мэдээллийн чанар, хүртээмжийн доголдол (ялангуяа орон нутагт)	Өндөр	Өндөр	ҮСХ-ийн орон нутгийн нэгжийн чадавхыг бэхжүүлэх; мэдээллийн нэгдсэн систем нэвтрүүлэх
Яамд хоорондын зохицуулалтын сул байдал, мэдээлэл дамжуулахад учрах бэрхшээл	Дунд	Өндөр	Яамд хоорондын зохицуулалтын механизм, чиг үүргийг журамлах; тайлагналын дотоод дүрэм батлах
Дотоод улс төрийн тогтворгүй байдал, тэргүүлэх чиглэлийн өөрчлөлт, сонгуулийн мөчлөг гм	Дунд	Дунд	ХШҮ-ийн тогтолцоог хуулийн орчинд суулгах; хөндлөнгийн бие даасан нэгжийг бэхжүүлэх
Гадаад санхүүжилтийн тасалдал (ODA бууралт)	Дунд	Өндөр	Дотоод төсвийн орлогын эх сурвалжийг нэмэгдүүлэх; Blended finance механизм нэвтрүүлэх
Байгалийн гамшиг, уур амьсгалын нөлөөлөл	Өндөр	Дунд	Уур амьсгалын өөрчөлтийн нөлөөллийг тооцсон төлөвлөлтийг бүх шатанд тусгах.

Бүлгийн хэлэлцүүлгийн удирдамж

- Хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөний төсөлтэй танилцан өөрдсийн ажил үүргийн хамаарах салбар, эксперт мэдлэгээ ашиглах сайжруулах
- Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа, үр дүн, KPI-ийн матрицийн төслийн сайтар үзэж, сайжруулах
- Оролцогчдын өгсөн нээлттэй санал зөвлөмж нь цаашдын авах арга хэмжээ, энэхүү төслийг эцэслэн батлахад үнэтэй хувь нэмэр оруулна.
- Засгийн газар баталсны дараа Хөгжлийн түншүүдэд танилцуулна.

Бүлгийн хэлэлцүүлгийн удирдамж

- ◆ Хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөний төслийн файлд track changes хийж өөрчлөлт оруулах
- Матриц хүснэгтэд шинэ мөр нэмж, өөрчлөлтийг
- ◆ харьцуулан харах боломжтой байдлаар өөрчлөлт оруулах
- Сайжруулсан төсөл, гарсан санал хүсэлтүүдийг доорх имэйлүүд рүү имэйлдэнэ үү.
- ◆ В.Энхболд - enkhbold@mfa.gov.mn
Ё.Бямбагэрэл - byambagerel.yo@gmail.com

Бүлгийн хэлэлцүүлгээс хүлээгдэж буй үр дүн

Тэргүүлэх зорилт тус бүрээр 5 группт
хуваагдан Бүлгийн хэлэлцүүлэг
өрнүүлнэ.

- Үндэсний хэрэгжилтийн төлөвлөгөөний төслийг хамтран сайжруулах
- Үндэсний хэрэгжилтийн төлөвлөгөөний төслийг Засгийн газраар батлуулах хэмжээнд бэлтгэх
- Цаашдын авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай алхмуудыг тодорхойлох

Бүлгийн хэлэлцүүлгийн удирдагчид

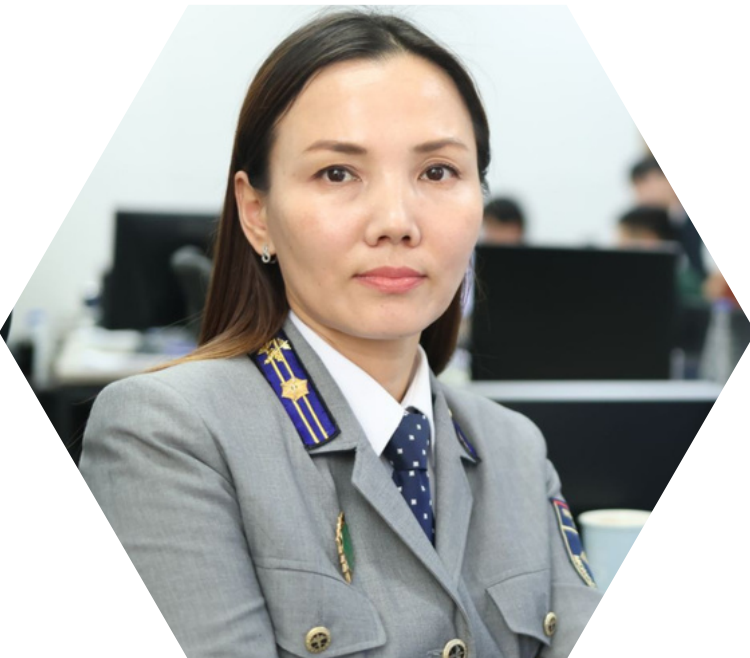
Тэргүүлэх чиглэл 1: Бүтцийн
өөрчлөлт, шинжлэх ухаан,
технологи, инновац

Тэргүүлэх чиглэл 2:
Худалдаа, худалдааг
хөнгөвчлөх, бүс нутгийн
интеграц

Тэргүүлэх чиглэл 3:
Дамжин өнгөрөх
тээвэр ба холболт

Тэргүүлэх чиглэл 4: Уур
амьсгалын өөрчлөлт ба
гамшгийн эрсдэлийг
бууруулах

Тэргүүлэх чиглэл 5:
Хэрэгжүүлэх арга хэрэгсэл

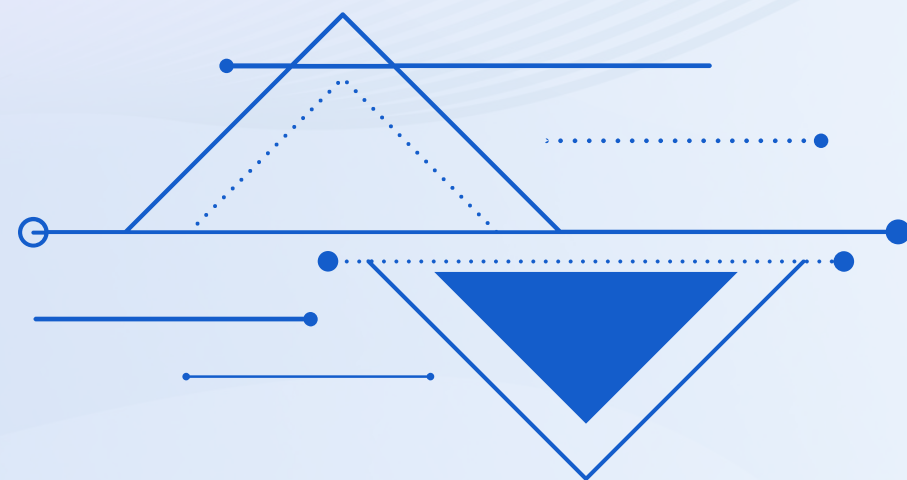
Н.Мөнхзул
Гаалийн ерөнхий газар,
Тоног төхөөрөмж, мэдээллийн
технологийн газрын Ахлах
байцаагч.

Др. В.Энхболд
Гадаад харилцааны яам,
ОУХЭЗХ-ийн зөвлөх, Элчин сайд.

Д.Гэрэлням
Зам, тээврийн яам,
Бодлого, төлөвлөлтийн газрын
Мэдээллийн технологи, стандарт,
статистикийн хэлтсийн дарга

Д.Дөлгөөн
Далайд гарцгүй хөгжиж буй
орнуудын олон улсын
судалгааны төв.
Гүйцэтгэх захирал

С.Ганхуяг
Гадаад харилцааны яам,
ГЭЗГ-ын зөвлөх.

ТА БҮХЭНД БАЯРЛАЛАА.